

**การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศาลาธนารักษ์ 1
(คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่
The Management for Increasing Efficiency
of the Treasury Pavilion 1
(Chao Thippawan Na Chiang Tung's House),
Chiang Mai Province**

นภาพร ลิขิตเรืองศิลป¹

Naphaphorn Likhitrungsilp

บทคัดย่อ

การศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการศาลาธนารักษ์ 1 ให้ประสบผลสำเร็จเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนผู้เข้าชมไม่มากนัก ทั้งที่สถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนกลางเวียงซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญของเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากประชาชนและนักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จัก รวมทั้งเรื่องราวการจัดแสดงมีเนื้อหาเฉพาะด้านที่ไม่เรียกร้องความสนใจมากนัก ดังนั้น จึงเสนอรูปแบบการปรับปรุงการจัดแสดงของศาลาธนารักษ์ 1

¹ นักศึกษาศาสาวิชาการจัดการศิลปและวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดยยังคงส่วนหลักของการจัดแสดง เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราช-
อิสริยาภรณ์ และเงินตราไทย ไว้ตามนโยบายของกรมธนารักษ์ และ
เสนอให้มีการจัดแสดงเพิ่มเติมเพื่อเสริมในเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น ที่
สอดคล้องกับพื้นที่และอาคารคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง เพื่อให้เกิด
ความน่าสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นมาก
ขึ้น ในด้านการบริหารจัดการจำเป็นต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และ
สร้างความเคลื่อนไหวโดยมีกิจกรรมเสริมทั้งในและนอกสถานที่ รวมทั้ง
สร้างเครือข่ายประสานงานกับแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในพื้นที่กลางเวียง
เชียงใหม่

คำสำคัญ : ศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่;

คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง

Abstract

The author aims to present patterns and management methods in order to successfully improve the Treasury Pavilion 1 Chiang Mai as an effective learning resource. The author find that the Treasury Pavilion 1 Chiang Mai is unable to attract visitors, despite the fact that it is located in the middle of Chiang Mai city which is considered an important tourist area of Chiang Mai. In addition, the residents and tourists' knowledge of location is poor and do not know the significance of the location. Besides, the content of each exhibition is not attractive. As a result, improvements were made to the display by the Treasury Pavilion 1 Chiang Mai but without removing the main idea of displaying Royal Regalia, Royal Decorations and Thai Coins according to The Treasury Department's policy. Extra displays were proposed in order to add the story regarding locality which correspond to the surrounding area and the old house of Chao Thippawan Na Chiang Tung, in order to draw attention and increase efficiency in learning more about the story of local. As for management process, it is necessary to increase the public relations and build the change by arranging extra activities both outside and inside the Treasury Pavilion 1 as well as build network collaborating with other leaning centers located in the area of Chiang Mai city.

Keywords: the Treasury Pavilion 1 Chiang Mai;
Chao Thippawan Na Chiang Tung's house

บทนำ

ศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์จัดเก็บ และเผยแพร่ ทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน (กรมธนารักษ์, 2555, น. 3) คือ เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมไปถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้แก่ข้าราชการ บริหาร จัดสร้างด้วยเงินแผ่นดิน หลังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการคัดแยกทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดินออกจากทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ และเก็บรักษาไว้ในกรมพระคลังมหาสมบัติ ภายหลังได้ยุบรวมเป็นส่วนหนึ่งของกรมธนารักษ์ ซึ่งหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองและมีการจัดทำบัญชีแยกเป็นทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดินแล้ว กรมธนารักษ์ได้นำทรัพย์สินบางส่วนออกจัดแสดง ณ ศาลาเครื่องราชอิสริยยศ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญกษาปณ์ ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร และ ศาลา ธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ (พจณี พรหมโรจน์, ม.ป.ป., น. 3) โดยได้ปรับใช้อาคารเก่าคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุงซึ่งตั้งอยู่กลางเวียงเชียงใหม่ ให้เป็นศูนย์บริการด้านเหรียญแบบครบวงจร มีทั้งส่วนรับแลกคืนเหรียญชำรุด งานจ่ายแลกเหรียญกษาปณ์หมุนเวียน งานจำหน่ายเหรียญที่ระลึก และส่วนพิพิธภัณฑ์จัดแสดงทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน อันได้แก่ เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเงินตราไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 (อาภา เรียบร้อยเจริญ, 2540, น. 13–14) และได้เปิดทำการศาลาธนารักษ์ 2 จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2545 ตามนโยบายขยายงานสู่ภูมิภาค

ในการดำเนินงานของศาลาชนารักษ์ 1 ที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จของการเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2555 ส่วนรับแลก จ่ายแลกเหรียญกษาปณ์ ได้ย้ายออกไปทำการ ณ ศูนย์บริหารจัดการเหรียญกษาปณ์ สำนักงาน ธนารักษ์จังหวัดเชียงใหม่ ในบริเวณศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ตามโครงการจัดตั้งศูนย์กระจายเหรียญประจำภูมิภาค นโยบายการขยายงานของกรมธนารักษ์ จึงเป็นเหตุให้ศาลาชนารักษ์ในปัจจุบัน คงเหลือเพียงงานจัดแสดง และจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหรียญ สูญเสียบรรยากาศความมีชีวิตชีวาของผู้คนสัญจรเดินเข้าออกติดต่อกับแลกเหรียญที่เคยเกิดขึ้น เหลือเพียงห้องจ่ายแลกเหรียญ และบริเวณรกร้างว่างเปล่า ประชาชนที่เคยมาติดต่อรับทราบแต่เพียงการแจ้งย้าย หน่วยบริการไปยังศาลากลาง อาคารศูนย์บริหารจัดการเหรียญกษาปณ์ สร้างความสับสนให้กับผู้เคยมาใช้บริการว่า ศาลาชนารักษ์แยกกลางเวียงไม่เปิดให้บริการแล้ว จึงเกิดความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับการดำเนินการปรับปรุงอาคาร สถานที่ และการจัดแสดง รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ดำเนินการของศาลาชนารักษ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ไม่เพียงแต่การออกแบบจัดสรรพื้นที่ที่ได้ว่างลงจากการย้ายออกของหน่วยจ่ายแลกเหรียญกษาปณ์เท่านั้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร ซ่อมแซมอาคารที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม และการใช้งานพื้นที่ เพื่อให้ศาลาชนารักษ์ มีการจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตามเทคนิคการพิพิธภัณฑ์ ดำเนินการตามบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ให้เป็นไปตามนโยบายและบรรลู่วัตถุประสงค์ของกรมธนารักษ์ ในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้นในส่วนภูมิภาค

นอกจากปัญหาในการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จของการเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร ทั้งที่สถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนกลางเวียงซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญของเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากประชาชนและ

นักท่องเที่ยวน่าจะพอใจแล้ว ยังมีการปรับเปลี่ยนนโยบายในการดำเนินงานให้ศาลาธนารักษ์ในปัจจุบันเหลือเพียงงานจัดแสดง และจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหรียญ สถิติผู้ใช้บริการศาลาธนารักษ์ จึงลดลงไปกว่าเดิม อีกทั้ง ยังส่งผลให้เกิดความร้าวฉานในพื้นที่ จำเป็นต้องออกแบบการใช้งานพื้นที่ที่ว่างลง และปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบให้สอดคล้องกับการพิพิธภัณฑสถานอย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงการปรับปรุงซ่อมแซม ส่วนจัดแสดงเดิมที่เริ่มชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา

ผู้ศึกษาจึงเกิดแนวคิดในการศึกษาถึงคุณค่าของสถานที่ ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนอาคารที่ราชพัสดุ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑสถานการณ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อหาคุณค่า จุดเด่น รูปแบบสำหรับการพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑสถานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำเสนอวิธีการปรับปรุงอาคารจัดแสดง ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต อันใกล้ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดพิพิธภัณฑสถานได้อย่างเหมาะสม สำหรับเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการเพื่อขอจัดสรรงบประมาณดำเนินการปรับปรุงศาลาธนารักษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในส่วนภูมิภาคอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมา นโยบาย และแนวคิด ของศาลาธนารักษ์ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง
2. เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมา รูปแบบ และการจัดแสดง (Exhibition) ตลอดจน สภาพปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑสถานของศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดแสดง และวิธีการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่ ให้ประสบผลสำเร็จ เป็นแหล่งเรียนรู้ และความเพลิดเพลิน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้

1.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป็นวิธีถ่ายทอดความรู้ของศาสตร์สมัยใหม่ ด้วยกระบวนการ สังเกต ทดลอง พิสูจน์ และเหตุผล คือ วิธีลงมือพิสูจน์และทดลองปฏิบัติ (ฟิลิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2543, น. 17-19)

1.2 แนวคิดในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

การจัดการศาลาธนารักษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้นั้น ต้องคำนึงถึงบทบาทของการเป็นแหล่งเรียนรู้ อันหมายถึง ศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, น. 3) เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง

เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้และเป็นผู้ บุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 43) แหล่งเรียนรู้จึงเป็นสถานที่หรือศูนย์รวบรวมข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้และเรียนรู้ด้วย ตนเองได้ตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ของ ตนเอง

การให้บริการความรู้ในฐานะแหล่งเรียนรู้ของสาธารณารักษ์ จึงต้องมีการบริหารจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจาก แนวคิดในการ สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่จะทำให้ คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาใช้ พัฒนาตนเองและองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้จะเป็นองค์กร ที่มีการ ปรับเปลี่ยน หาวีธีทางใหม่ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพขององค์กร ด้วยการเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและ ภายนอก ซึ่งจะพัฒนาจนเกิดประสิทธิผลได้โดยการบริหารจัดการความรู้ควบคู่ ไปด้วยกัน การจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน (บุญดี บุญญาภิจ, 2548, น. 24–26)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructivism)

เป็นการเรียนรู้แบบที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านการ ปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างลึกซึ้ง อาจเกิดจากการศึกษาหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ จากกิจกรรมหรืองานที่ได้ปฏิบัติ หรือเรียนรู้จากบุคคล และ สังคม ที่มีการเสวนาด้วย จนเกิดการปรับสมดุลทางความคิด เชื่อมโยง ความรู้เก่าที่มีอยู่เดิมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Cognitive Constructivism) คือ ผู้เรียนเป็นผู้กระทำและเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง โดยผู้เรียนจะปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จน เกิดเป็นความสมดุลทางพุทธิปัญญา หรือความรู้ใหม่

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการของ Vygotsky (Social Constructivism) คือ ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในขณะที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้อง หรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น หลักการของทฤษฎีนี้จะเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ผ่านการลงมือปฏิบัติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เพราะเป็นกระบวนการสร้างความรู้มากกว่าการรับความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้เข้าใจในสิ่งที่กำลังได้อย่างลึกซึ้ง เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุผล มีความเพียรพยายามที่จะหาความรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา (สุลาวัลย์ รัตนทิพยาภรณ์ และชลภัสร ยมจินดา, 2553, น. 15–18)

วิธีการศึกษา

รูปแบบงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และคุณค่าความสำคัญของ “ศาลานารักษ์” อาคารคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุงเดิม ตลอดจนบริบททางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงศักยภาพ สภาพปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนนำเสนอรูปแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ และวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการศาลานารักษ์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของท้องถิ่น

ขอบเขตการศึกษา

ทำการศึกษา “ศาลานารักษ์” อาคารคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุงเดิม บ้านเลขที่ 52 ถนนราชดำเนิน ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ พิพิธภัณฑสถานนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่สถานนารักษ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สถานนารักษ์ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินงานของสถานนารักษ์ 1 เชียงใหม่

กลุ่มที่ 2 ประชาชน ผู้ใช้บริการสถานนารักษ์ จำนวน 200 คน การคัดเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลความเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านการจัดแสดงและการให้บริการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเจ้าหน้าที่สถานนารักษ์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ความสำเร็จและสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ รวมทั้งนโยบายและแนวทางในการพัฒนาสถานนารักษ์ 1 เชียงใหม่

2. แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากประชาชน ผู้ใช้บริการสถานนารักษ์ที่เกี่ยวกับการเข้าชมสถานนารักษ์ ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3. การสังเกตการณ์ (Field Observation) เป็นการสังเกตการณ์ภาคสนาม ผู้ศึกษาเข้าไปสังเกตลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรม

รายละเอียดทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดงตลอดจนพฤติกรรม
ของผู้ใช้บริการ ในพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์

การเก็บข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร

เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมา และความสำคัญในการก่อตั้ง
ศาลาธนารักษ์ ที่คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุงเดิม ประวัติผู้เป็นเจ้าของ
ตลอดจนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แนวความคิดในการจัดตั้ง
พิพิธภัณฑ์ และรูปแบบการจัดแสดง ประเด็นความเปลี่ยนแปลง ตลอด
จนนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการดำเนินการของกรมธนารักษ์

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรม รายละเอียด
ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดง ประเมินศักยภาพ ความสำเร็จ
สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัด
แสดงพิพิธภัณฑ์ และการจัดการพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์ ตลอดจน
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่
ประจำศาลาธนารักษ์ และผู้ให้บริการศาลาธนารักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) และแปลความ (Interpretation)

ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความ (Descriptive Analysis)
ประกอบภาพถ่าย ลายเส้น และแผนผัง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
จากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาใน
การก่อตั้ง “ศาลาธนารักษ์” คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุงเดิม ประวัติผู้เป็น

เจ้าของ แนวความคิดในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบการจัดแสดง ตลอดจนนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการดำเนินการของ กรมธนารักษ์ รวมทั้งการประเมินศักยภาพ ความสำเร็จ สภาพปัญหาและอุปสรรค ทางกายภาพของสถาปัตยกรรม รายละเอียดทั้งด้านเนื้อหา และรูปแบบ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ นำผลดังกล่าวมานำเสนอเป็นรูปแบบการจัด แสดงพิพิธภัณฑ์ และวิธีการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้ศาลาธนารักษ์ เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์ 1 เชียงใหม่ มีสถานะเป็นส่วนราชการสังกัดกรม ธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ซึ่งมี ภารกิจหลักในการแสดงเผยแพร่ทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ได้แก่ เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเงินตราไทย จำหน่าย เหยี่ยูกษาปณ์ที่ระลึก เหยี่ยูที่ระลึกผลิตภัณฑ์ และหนังสือทางวิชาการ เกี่ยวกับเหยี่ยู รับแลกคืนและจ่ายแลกเหยี่ยูกษาปณ์ ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

ด้านการบริหารจัดการ มีบุคลากรทั้งสิ้น 11 คน โครงสร้าง ประกอบด้วยผู้อำนวยการ 1 คน ดูแลรับผิดชอบงาน 3 ฝ่าย คือ งาน บริหารทั่วไป จำนวน 6 คน (เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน ยาม 4 คน พนักงาน ข้าราชการ 1 คน) ฝ่ายจัดเก็บและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน (นักวิชาการคลัง 1 คน และพนักงานจำหน่าย 1 คน) ฝ่ายเผยแพร่และ จัดแสดง จำนวน 2 คน (ภัณฑารักษ์ 1 คน และพนักงานนำชม 1 คน) โดยแบ่งหน้าที่ออกจากกันชัดเจน คือ ฝ่ายจัดเก็บฯ รับผิดชอบงานด้าน จำหน่าย บัญชี การเงิน เงินตราและสินค้าคงคลัง ส่วนงานด้านพิพิธภัณฑ์

อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายเผยแพร่ ออกแบบจัดทำแผ่นพับ ใบงาน กิจกรรม และของที่ระลึกให้กับผู้เข้าชม

ภัณฑารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ค้นคว้าข้อมูล ออกแบบ จัดนิทรรศการ ทำทะเบียน จัดระบบการเก็บรักษา และหมุนเวียนวัตถุ จัดแสดง ซึ่งมีเฉพาะเหรียญวาระต่างๆ ที่กรมธนารักษ์เคยผลิตขึ้น เป็น วัตถุสำรอง จัดแสดงภายในห้องคลังเท่านั้น ส่วนทรัพย์สินอื่น ได้แก่ เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเงินตราโบราณ มีการ จัดเก็บ ซ่อมแซม สงวนรักษาให้คงสภาพตามหลักการอนุรักษ์ ที่ห้อง คลัง ณ สำนักทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง เท่านั้น พนักงานนำชม รับผิดชอบการต้อนรับผู้เข้าชม บรรยาย ประกอบการชมนิทรรศการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะกรณี มีผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ จะเปิดวิดิทัศน์ บรรยายสรุปภาพรวม แจกแผ่น พับใบงาน มีกิจกรรมร่วมนิทรรศการ แจกรางวัล ของที่ระลึก เป็นการ ดึงดูดความสนใจให้ผู้มาใช้บริการสนใจสืบค้น หาข้อมูลจากนิทรรศการ

ผลการดำเนินการที่ผ่านมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีดังนี้ การให้บริการ เปิดทำการวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 8.30 น. – 16.30 น. ปิดพักเที่ยง 12.00 น. – 13.00 น. วันเสาร์ – วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ โดยไม่คิดค่าเข้าชม ให้บริการทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ

สถิติผู้เข้าชมในปี 2556 มีผู้เข้าชม 18,116 คน แยกเป็นคนไทย 9,438 คน (ประชาชนทั่วไป 8,100 คน นักเรียนหรือเยาวชน 951 คน ภูมิ - สามเณร 387 รูป) ต่างชาติ 8,678 คน จากการสำรวจจำนวน นักเรียนที่มาเข้าชมเป็นหมู่คณะพบว่า มีทั้งกลุ่มที่ได้รับทราบข่าวจาก หนังสือเชิญโดยศาลาธนารักษ์เองที่มีการทำหนังสือประชาสัมพันธ์ ถึง สถาบันการศึกษาทุกปี และกลุ่มที่ต้องการชมวัตถุจัดแสดงจริง เพราะ

ทราบจากการประชาสัมพันธ์ที่ศาลาชนารักษ์ไปจัดนิทรรศการสัญจรตามโรงเรียนแล้วตั้งใจมาติดต่อเข้าชม รวมทั้งกลุ่มที่อาจารย์ผู้จัดโปรแกรมทัศนศึกษา เป็นผู้ค้นหาข้อมูลแหล่งเรียนรู้บริเวณที่จะพานักเรียนมาเข้าชมได้มาพบและติดต่อขอนำคณะนักเรียนมาเข้าชม ด้วยตนเองด้วย

งบประมาณรายจ่ายในแต่ละปี ศาลาชนารักษ์ 1 ได้รับจัดสรรจากเงินทุนหมุนเวียนการแสตมป์ เหรียญกษาปณ์และเงินตราไทย สำนักทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ไม่มีรายได้อื่นนอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในส่วนรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ ที่ศาลาชนารักษ์ 1 ดำเนินการในปี 2556 มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหรียญ เป็นเงินประมาณ 2,500,000 บาท ซึ่งรายได้ทั้งหมดจากกิจกรรมต้องนำส่งเข้าเป็นรายได้แผ่นดิน โดยการบริหารจัดการของสำนักทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน

ส่วนการจัดแสดงภายในศาลาชนารักษ์ 1 ปัจจุบันมีการจัดแสดง 3 ส่วน คือ

1. ส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร เรื่อง เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ วิวัฒนาการเงินตราไทย และเงินตราล้านนา จัดแสดงวัตถุจริงภายในตู้จัดแสดง มีป้ายบรรยายพร้อมภาพประกอบในห้องจัดแสดงชั้นบน ซึ่งมีขนาดไม่กว้างขวางเพียงพอที่จะรับผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ ที่มีจำนวนมากได้ รูปแบบการจัดแสดงมีลักษณะเป็นทางการ บรรยากาสงบนิ่ง เงียบ ยังไม่มีอุปกรณ์ทันสมัยที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมที่จะสร้างกิจกรรมร่วมกับนิทรรศการเพื่อดึงดูดความสนใจ

2. ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเหรียญวาระต่างๆ ที่ศาลาชนารักษ์มีการจัดเก็บสำรองไว้ในคลัง เพื่อนำมาจัดแสดงในโอกาสต่างๆ ใช้พื้นที่ส่วนชั้นบนระเบียง หน้าทางเข้าห้องจัดนิทรรศการถาวร และบริเวณโถงชั้นล่าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม

เนื่องจาก สามารถดึงดูดผู้เข้าชมที่เคยชมนิทรรศการถาวรแล้ว ให้ขึ้นมาชมนิทรรศการใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนเรื่องจัดแสดงทุกๆ 3 – 4 เดือน ซึ่งโดย ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นเหรียญวาระพิเศษต่างๆ ที่หาดูยาก ไม่มีโอกาสได้เห็นทั่วไป และในส่วนโถงจัดแสดงชั้นล่าง มีการจัดแสดงเหรียญวาระต่างๆ ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดความสนใจ เล็งเห็นคุณค่าของเหรียญ และอยากซื้อผลิตภัณฑ์เหรียญที่มีจำหน่าย ซึ่งได้จัดส่วนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหรียญไว้บริเวณพื้นที่โถงชั้นล่างเช่นเดียวกัน มีการแบ่งส่วนพื้นที่โถงชั้นล่างให้เป็นส่วนกิจกรรมร่วมกับนิทรรศการพิเศษ ส่วนบริการความรู้ โดยมีหนังสือ เอกสารให้สืบค้นข้อมูลได้ อีกทั้งได้ใช้พื้นที่โถงชั้นล่างเป็นส่วนสำนักงานของเจ้าหน้าที่ศาลานารักษ์ด้วย

การจัดนิทรรศการพิเศษแต่ละครั้ง ดำเนินการโดยภัณฑารักษ์ และพนักงานนำชม ค้นคว้าข้อมูล ในประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้าชมศาลานารักษ์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับเหรียญที่มีสำรองจัดแสดงเพื่อสร้างหัวข้อนิทรรศการที่สามารถนำเหรียญที่มีสำรองอยู่ออกมาจัดแสดงหมุนเวียนให้ชม เนื่องจากถูกบังคับโดยสถานที่ที่มีการติดตั้งตู้จัดแสดงและส่วนติดบอร์ดคำอธิบายประกอบไว้เป็นการถาวร ทำให้ยากต่อการนำเสนอเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับวัตถุที่มีจัดแสดงภายในตู้ รวมทั้งยากต่อการออกแบบจัดแสดงให้มีรูปแบบแปลกใหม่ นอกเสียจากจะออกแบบนิทรรศการเพื่อติดตั้งจัดแสดงในพื้นที่ว่างอื่นๆ ที่ไม่ใช่ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษอยู่เดิม

3. ห้องฉายแลกเปลี่ยนเหรียญในปัจจุบัน มีการจัดวางบอร์ดนิทรรศการที่ใช้นำออกจัดนิทรรศการนอกสถานที่ในโอกาสต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาความว่างของพื้นที่ และสร้างบรรยากาศการจัดนิทรรศการให้ความรู้เบื้องต้นกับผู้เข้าชม

จากข้อมูลทั้งการบริหารจัดการและการจัดแสดงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญที่ทำให้ศาลาธนารักษ์ 1 ไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลินอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เวลาเปิดทำการ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้กับผู้เข้าชม นักเรียน นักศึกษา และข้าราชการ พนักงานทั่วไป ที่มีเวลาทำงานตรงกับเวลาเปิดทำการ อีกทั้ง ไม่มีกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ส่วนสภาพปัญหาการจัดแสดงภายในสถานที่ พบว่า บรรยากาศสถานที่โดยรวมเหมือนบ้านพักอาศัยส่วนตัว หรือที่ทำการส่วนราชการที่มีความเป็นส่วนตัวสูง แม้จะมีการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ที่รั้วด้านหน้าถนน และประตูรั้วเปิดอยู่ แต่ผู้สัญจรไปมายังไม่กล้าเข้ามา อาจเป็นเพราะระบบรักษาความปลอดภัยที่มีทั้งตำรวจ 1 นาย และยามรักษาการณ์ 2 นาย อยู่ประจำการรวมทั้งการออกแบบจัดภูมิทัศน์โดยรอบที่ไม่มีบริเวณให้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้ง เรื่องราวที่จัดแสดงเฉพาะเรื่อง ไม่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ และเรื่องราวยังไม่กว้างขวางพอที่จะดึงดูดความสนใจให้เข้าชม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ในการศึกษาจึงได้เก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้บริการ และนักวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาหาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์ 1 ผลการศึกษาได้นำเสนอรูปแบบการจัดแสดง และวิธีการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลาธนารักษ์ 1 (คummings วรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่ ให้ประสบผลสำเร็จเป็นแหล่งเรียนรู้และความเพลิดเพลิน ดังนี้

1. ด้านการปรับปรุงการจัดแสดง (Exhibition)

1.1 คงส่วนจัดแสดงหลักของการจัดแสดงเดิม เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเงินตราไทย ไว้ตามนโยบายของกรมธนารักษ์

1.2 จัดแสดงเพิ่มเติมเพื่อเสริมในเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพื้นที่และอาคารคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นมากขึ้น โดยการ

(1) อาคารและแผนผังการจัดแสดง

ปรับปรุงใช้พื้นที่ว่างชั้นล่างของอาคาร (ห้องจ่ายแลกเหรียญกษาปณ์เดิม) ให้เป็นส่วนต้อนรับ บริการข้อมูล และจัดบริเวณสำนักงานให้เป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับส่วนจัดแสดงดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้ง วางผังทางเดินให้ต่อเนื่องเพื่อเข้าชมนิทรรศการในส่วนจัดแสดงห้องแรกต่อไป

(2) การวางหัวข้อเรื่องการจัดแสดง (Exhibition Title)

เพิ่มส่วนจัดแสดงแรกด้วยนิทรรศการ เรื่อง ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของอาคาร เจ้าของเดิม วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง จนกระทั่งเป็นศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน ต่อเนื่องกับส่วนจัดแสดง เหรียญกษาปณ์ไทยที่กรมธนารักษ์จัดทำขึ้นในวาระต่างๆ ที่จัดเป็นนิทรรศการถาวรบริเวณโถงชั้นล่าง ก่อนขึ้นชมชั้นบนห้องนิทรรศการหลักที่คงไว้แต่เดิม ทั้งนี้ ส่วนจัดนิทรรศการชั่วคราว ที่มีการจัดไว้บริเวณระเบียงชั้นบน หน้าห้อง จัดแสดงหลัก เป็นบริเวณที่เหมาะสมที่จะดึงดูดความสนใจให้คนที่เคยขึ้นชมการจัดแสดงหลักแล้ว ให้ไปชมอีกได้ในครั้งอื่นๆ ต่อไป

1.3 เพิ่มเติมการจัดนิทรรศการพิเศษ ให้มีเรื่องราวที่หลากหลาย ร่วมสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เป็นเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ตามเทศกาลหรือโอกาสพิเศษ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราวเฉพาะเหรียญวาระต่างๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย สามารถดึงดูดความสนใจจากกลุ่มผู้ชมอื่นๆ ได้ในวงกว้างขึ้น

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 ควรต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ทั้งกิจกรรมดำเนินงานปกติ และการจัดนิทรรศการชั่วคราว โดยการติดป้ายเชิญชวนนอกอาคารสถานที่ และบุคลากรสร้างความสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ เช่น ในการประชุมหัวหน้า ส่วนราชการของจังหวัด หรือ ร่วมกิจกรรมต่างๆ เมื่อหน่วยงานอื่นจัดงาน สร้างความเคลื่อนไหวให้สถานที่ด้วยการจัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญต่างๆ ทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อดึงดูดกลุ่มคนได้หลากหลาย ทุกเพศทุกวัยให้มีส่วนร่วม รวมถึงการออกจัดนิทรรศการนอกสถานที่ด้วย

2.2 สร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ให้เข้มแข็ง โดยการประสานงานกับแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในพื้นที่กลางเวียงเชียงใหม่

2.3 จัดกิจกรรมต่างๆ เสริม เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ประชาชนทั่วไป สถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรจากต่างองค์กรด้วย

การอภิปรายผล

ในการศึกษาค้างนี้มีข้อจำกัด เนื่องด้วย ศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นส่วนราชการ ที่มีข้อจำกัดในวิธีการจัดการและดำเนินการ การเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการอาจจะทำได้หรืออาจทำไม่ได้ แต่ก็ได้เสนอไปตามหลักการทางวิชาการ หากได้รับความเห็นชอบจากศาลาธนารักษ์จะทำต่อไป ควรจะนำเสนอหลักการและแนวคิดนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม และนักออกแบบตกแต่งภายใน พิพิธภัณฑ์ ที่มีความชำนาญเฉพาะทางได้ศึกษาสภาพปัญหาของอาคารสถานที่ เพื่อศึกษาข้อมูลเฉพาะด้านอาคาร สถานที่ เพิ่มเติมต่อไป เพื่อออกแบบให้เหมาะสมและมีความสวยงาม ให้ได้แบบแปลนที่มีความสมบูรณ์ สามารถจัดทำเป็นโครงการนำเสนอขอจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการปรับปรุงอาคาร สถานที่ และการจัดแสดงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการศึกษาค้างนี้เป็นเพียงข้อเสนอของงานวิจัย คงไม่เกิดประโยชน์ หากไม่มีเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการเอาไปดำเนินการ และผู้ศึกษาเสนอแนะว่า หากจะให้เป็นประโยชน์ ควรจะเริ่มทำในส่วนที่ทำได้ไม่ยุ่งยากก่อน เช่น ด้านการบริหารจัดการ ที่ได้เสนอไว้ให้มีการประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ แล้วค่อยวางแผน จัดทำโครงการนำเสนอกรมธนารักษ์เพื่อขอจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่ต่อไป ซึ่งในการศึกษาค้างต่อไป ควรเพิ่มเติมในส่วนความรู้เฉพาะด้านอาคาร สถาปัตยกรรม หลักการอนุรักษ์อาคาร หลักการออกแบบ ศิลปะการตกแต่งภายในเฉพาะงานด้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดแสดง รายละเอียดการจัดแสดง ที่มี

ทั้งความเหมาะสม และความงามทางสุนทรียศาสตร์ จนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของกรมธนารักษ์ในการจัดตั้งศาลานารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในส่วนภูมิภาค เสริมการศึกษาเปรียบเทียบถึงแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์เงินตราแห่งอื่นๆ ทั้งหน่วยงานในสังกัดเดียวกัน และต่างหน่วยงาน เช่น ศาลานารักษ์ 2 จังหวัดสงขลา พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งอาจพบปัจจัยปัญหาและประเด็นการศึกษาอื่นเพิ่มเติม ในด้านสถานที่ตั้ง รูปแบบการบริหารจัดการ และการจัดแสดง อีกทั้ง ยังอาจได้แง่มุมเพิ่มเติมเพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา ของศาลานารักษ์ 1 ได้ เช่น การจัดตั้งกลุ่ม การจัดกิจกรรม สัมมนา เสวนา ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์เงินตราอื่นๆ อีกทางหนึ่งด้วย

รายการอ้างอิง

กรมธนารักษ์. (2555). *คู่มือติดต่อบริการกรมธนารักษ์ 2555*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา. การจัดการสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมศิลปากร. (2517). *กิจการพิพิธภัณฑ์สถาน*. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมศิลปากร. (2536). *คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง-แอนด์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน).

กรมศิลปากร. (2550). *คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท กราฟฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์) จำกัด.

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *เอกสารชุดแนวทางปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- จิรา จงกล. (ม.ป.ป.). *พิพิธภัณฑสถานวิทยา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร
กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิราภรณ์ อรรถะนาค. (2555). *การจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ*. กรุงเทพฯ:
สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ.
- ชวนพิศ ทองใบ. (2552). *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑของสำนักทรัพยากร
สินมีค่าของแผ่นดิน กรมธนารักษ์*. (ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหา-
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารจัดการ
สาธารณะ.
- เชียรชาย อักษรดิษฐ์. (2546). *หอค้า คุ่มแก้ว มณีแสงแห่งนครา*.
เชียงใหม่: บริษัทโชตนาพรินท์ จำกัด.
- เชียรชาย อักษรดิษฐ์. (2548). *หอค้า คุ่มแก้ว มณีแสงแห่งนคราศิลป์สถาน
ขัตติยาธานี*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์โชตนา.
- นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธาดา จันทรโพธิ์ศรี, และมณีรัตน์ ท่วมเจริญ.
(2521). *วิชาการพิพิธภัณฑ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- บุญดี บุญญาภิจ. (2548). *การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ
(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: บริษัท จีรวัดน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด.
- ปราณี ศิริธร ณ พัทลุง. (2533). *เจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง: อนุสรณ์
พระราชทานเพลิงศพ เจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, และคณะ. (2547). *รายงานการวิจัย
โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑท้องถิ่น ระยะที่ 1 สร้าง
เครือข่ายและสำรวจสภาพพิพิธภัณฑท้องถิ่น*. ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์กรมหาชน), กรุงเทพฯ.

อาจารย์ วิลัยปาน. (2553). การศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.

พจณี พรหมโรจน์. (ม.ป.ป.). รายงานการวิจัย. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดแสดงทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง, กรุงเทพฯ.

พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์. (2543). ทฤษฎีความรู้. โครงการสนับสนุนงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ภาคินี สายัณห์. (2528). บทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกับการพัฒนาการศึกษา. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี.

มานิตย์ ศิริวรรณ. (2535). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กองสารสนเทศและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). รายงานการวิจัย. โครงการพิพิธภัณฑ์หมอเจ้าฟ้า มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย: รายงาน แผนอนุรักษ์อาคารนายแพทย์ เอ็ดวิน ซี คอร์ท โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

วรชรวี ไครตบง. (2556). บทบาทแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- วรวิทย์ องค์ครุฑรักษา. (2544). *พิพิธภัณฑท์ที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2544). *คุ้มเจ้าครองนครเชียงใหม่ และคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2555). *คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง ณ เชียงใหม่) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: หจก.จรัสธุรกิจการพิมพ์.
- ศิริพร ศรีสินธุ์ไธโร. (2551). *พิพิธภัณฑท์ภาคสนาม: ประสบการณ์จากคนลองทำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2544). *เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ. พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สอาด ปายะนันท์. (2507). *การจัดพิพิธภัณฑท์*. พระนคร: โรงพิมพ์สามมิตร.
- สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ. (2541). *เขมรรัฐนครเชียงใหม่*. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก.
- สุลาวัลย์ รัตนทิพยาภรณ์ และชลภัสร ยมจินดา. (2553). *รายงานการวิจัย. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน กระบวนวิชาภาษาอังกฤษ 3 (GE208) ตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรค์ องค์ความรู้ด้วยปัญญา*. รายงานวิจัย ฉบับที่ 274, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบ
กระบวนการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. (2548). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์
(1977) จำกัด.

อนุ เนินหาด. (ม.ป.ป.). *เจ้านายฝ่ายเหนือ (สังคมเมืองเชียงใหม่ เล่ม 8)*.
ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

อนุ เนินหาด. (2548). *ย่านถนนราชดำเนิน (สังคมเมืองเชียงใหม่ เล่ม 11)*.
เชียงใหม่: บริษัท นพบุรีการพิมพ์ จำกัด.

อาภา เรียบร้อยเจริญ. (ม.ป.ป.). *รายงานการวิจัย. ศาลาเครื่องราช-
อิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเงินตราไทย สาขาจังหวัด
เชียงใหม่. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง, กรุงเทพฯ.*

อาภา เรียบร้อยเจริญ. (2540). *ศาลาธนารักษ์ สาขาจังหวัดเชียงใหม่.
วารสารธนารักษ์, 2, 13-14.*

Daume, Daphne. (1991). *The Encyclopedia Britannica Book of the
Year volume 15*. U.S.A.: Encyclopedia Britannica, Inc.

Grace. (1974). *Museum Work*. Bangkok: Karnsadsana Press.

Grolier. (1993). *The Encyclopedia Americana International Edition
volume 19*. (First published in 1829). U.S.A.: Grolier
Incorporated.

Matthews and Mark. (1991). *Museum and art galleries (Design and
development guides)*. Oxford: Butterworth Architecture.